

Fofozir Gumazim Ikirimirimın Mingarım Buri O Eklisiastis Akar faragha zuim

Akınafarir kamın, fofozir gumazir mam uan niğnişizimın gun miğei. Fofozir gumazir kam a bizir avıribagh niğnişi. A deraghavıra gumazamizibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar avıribar garima, da osımtızim an navim ganıdi. Egha a gumazamizibar ikirimiribar gari, da bar otevegha derazir puvati. Bizir bar avırir gumazamiziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghın fofozir gumazir kam kamaghın miğia ghaze, ikirimirir gumazamiziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamın Afeziam. Ezi e gumazamiziba, e deragh Godın Arazibagh foghan kogham. Kamaghın akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghın e miğia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamın ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganingi, eghti dughiar kamın aven e nguazir kamın iki pamtem ingarıva bar akongegham. Kamaghın deragham.

Gumazir avıriba Godın akınafarimın aven akınafarir mamın gari, akar kamaghın gariba an aven itima, me an gara diğavir kuram gami. Egha akınafarir kam bizir mam en aka, a kamakın.

Gumazir manam osimtizir aviriba ateri, a uaghan Godin adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumazamizir bar aviribar akura. Guizbangira, me uari osimtiziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghin, bizir kaba me batifi. Egha me akinafarir kamın garir dughiamın, me kamaghın fo, me uarira itir puvati. Me Godin adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godin akinafarimın itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

¹ Kar gumazir bar fofozir mamın akaba, a Devitin otarim, a Jerusalemın nguibamın ikia atrivimın iti:

² Bar fofozir gumazir kam kamaghın miġia ghaze,
 “Biziba bar, dar mingariba bar mongezi,
 bar guizbangira, e dagh fozir puvatiġha bar
 okam nighnisi.”

³ E bar, overiamın apengan itir dughiamın
 e ingangarir mitiabagh amua, egha da ikivira
 ikiamin ivezir aghuir manabara isi?
 Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.

⁴ Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men
 danganiba isima,
 nguazir kam kamaghira iti.

⁵ E garima, aruem anaga uaghira zuamira ive-
 mara uamateġha
 an anadir danganimın zui.

⁶ E gari, aminim sautin amadaghan ivava anaga
 notin amadaghan vua uaghiri.
 Egha a kamaghiram amua ghuavira iti.

- 7 E gari, faneba bar emira ongarimra uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.
Egha gin dipaba uamategha ghua dipar suiabar ghuegha uamategha emira ua izaghiri.
- 8 Nguazir kamın biziba bar zurara ghuavira itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amira.
Guizbangira, e bizir kabar amirvagha dar gun mikimamin migirigiabagh asa.
E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghira iti.
E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavira iti.
- 9 Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.
Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam.
Bizir igiatam, overiamın apengan itir puvati.
- 10 Dughiar mabar gumamaziziba kamaghın miği,
“Ia gan, kar bizir igiar mam.”
Ezi puvati.
Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamın tighar otivamin dughiamın, da iti.
- 11 Fomiram en inazibar dughiamın otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham.
Eghti gumamazizir en gin otivamiba, me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

12 Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemın nguibamın ike.

13 Ki overiamın apengan otivir bizibar fofozim iniasa dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira,

ingangarir God e gumamaziziba en boribagh aningizir kam, a bar osemi.

14 Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumamaziziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.

15 Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.

Ezi bizir puvatiziba, e da mengan kogham.

16 Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalem in nguibamin atrivimin ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo.

17 Ki nighnizir aghuim pamtemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

18 Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri.

Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

¹ Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimin agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

² Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir onganim. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati.

³ Ki nighnizir aghuir kamın mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainin dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumazamiziba dughiar otevimin overiamin apengan ikiti, bizir manamra men akuragham?

⁴ Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainin azenibar ingari.

⁵ Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti.

⁶ Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui.

⁷ Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir gumazamizibar min iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba

iti. Gumazir fomira Jerusalemın nguibamın itiba, nan mın bulmakauba ko sipsipın avırıba itir puvati.

⁸ Ki ua bagha gol ko silvan dagiar avırıba isi. Ezi kantrin igharazıbar atrıvıba ko provınsın igharazıbar gumazir dapanıba, me uan dagıaba isa na bagha da amadı. Ezi ki ighıabagh amir gumazamızıba, me na bagha ighıabagh ami. Egha ki amuir dozir avırıba itı, ezi me na damutı nan navim bar deragham. Gumazıba bar, arazir kam bagh bar akongegham.

⁹ Ki bizir kaba bar da inızı, da na gamıma nan zıam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalemın nguıbamın itir gumazıtam nan mın bizir aghuir avırıtaba itir puvati. Nan fofozir aghuıba uaghan, na ataghırızir puvati, da na ko ikiavıra itı.

¹⁰ Ki tong uan ifongıam dıkabırızir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a inıam. Egha ki amızir ingangarır kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakın, a nan ingangarımın ivezım.

¹¹ Egha gın ki uan dafarımningın ingarızir bizir kaba bar dar gara, da tuisıgha deraghavıra dagh nıghnıgha ghaze, bizir kaba, dar mıngarıba bar mongezi, e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi. Da matı gumazım amınımın suıghasa ivegha ghua, an suıghanıbura. Ia oragh, e bar, overıamın apengan itir dughıamın e ingangarır mıtıabagh ami, eghtı da pura mangı dar dagher aghuıba puvatıgham. Da tong en akuraghan kogham.

Nıghnızir aghuım matı pura bizım

12 Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti.

13 Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira.

14 Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam.

15 Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

16 Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevem in dughiam, fofozir gumazim, gumazir onganim gafiragham kogham. Puvati. E bar moghiram ovengam!

17 Ezi bizir overiamin apengan otivir kaba bar moghiram osimtizim nan navim ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim

aminimın suighasa ivegha ghuava, an suighan ibura.

Ingangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

¹⁸ Ki overiamın apengan ikia zurara puvira ingari. Egha ki fogha gifa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inigh dar ganam. Kamaghın, ki ingangarir kaba bar dar aghua.

¹⁹ Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim. Egh a izi, ki uan fofozir aghuimın overiamın apengan amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimın ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²⁰ Kamaghın, ki overiamın apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme.

²¹ E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnzir aghuim ikia egha uan fofozir kam ko nighnzir aghuir kam sara ingara biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men mın fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²² E zurara overiamın apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamın ivezir aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati.

²³ Dughiar e nguzimın itir kaba, mızaziba e batifi, ezi en ingangariba osımtıziba e ganıdı. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nıghnıghavıra ikia avugh saziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mıngarım modozi e a gifozir puvatıgha okam nıghnisi.

²⁴ Arazir mam bar dera, egha arazir ıgharazıbagh afıra. A kamakın: E pamtem ingarıgh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amıva, dagh ifongegh bar akuegham. Kı arazir kamın gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganıdı.

²⁵ Guızbangıra, God puvatıghti, e manmaghın damı, bar akueghıva arazir kabar amuam? Bar puvatıgham.

²⁶ Guızbangıra, God ifongezir gumazamiziba, a nıghnızir aghuım ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganıdı. Ezi arazir kurabagh amı darası, a me gamıma, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezi darazıgh anıdı. Arazir kam, uaghan an mıngarım modozi e a gifozir puvatıgha okam nıghnisi. A mati gumazim aminimın suıghasa ivegha ghuava an suıghan ibura.

3

Biziba bar moghıra, vaghvagh otivamin dughıaba iti

¹ Overiamın apengan otivir biziba vaghvagh,

2:23: Jop 5:7; 14:1 **2:24:** Fofozir Gumazim 3:13; 5:17; 9:7; Aisaia 56:12; Luk 12:19; 1 Korin 15:32 **2:26:** Jop 32:8; Aghuzir Akaba 2:6

3:1: Fofozir Gumazim 3:17; 8:6

da uan dughiabaram otifi:

- ² Amiziba otamin dughiaba iti,
ezi e bar arimighiramin dughiaba iti.
Egha e dagheba oparamin dughiaba iti,
egh e dagheba asiamin dughiaba iti.
- ³ Egha e gumazibav soghti me arimighiramin
dughiaba iti,
egh e me damuti me ghuamaghamin dughi-
aba iti.
Egha e biziba angararighamin dughiaba iti,
egh e bizibar ingaramin dughiaba iti.
- ⁴ Egha e aziamin dughiaba iti,
egh e akamin dughiaba iti.
Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughi-
aba iti,
egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughi-
aba iti.
- ⁵ Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaba iti,
egh aning uaning ko dakuan koghamin dughi-
aba iti.
Egha paba uan amuibar suighamin dughiaba iti,
egh an suighan koghamin dughiaba iti.
- ⁶ Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaba iti,
egh da buri mangi da ateghamin dughiaba iti.
Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaba
iti,
egh e pura da makunamin dughiaba iti.
- ⁷ Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti,
egh e da isamamin dughiaba iti.
Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti,
egh e mikimamin dughiam iti.

8 Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba iti,
 egh e men aghuaghamin dughiaba iti.
 Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti,
 egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti.

9 Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi?

10 God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa.

11 God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham.

12 Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kamın itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam.

13 Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba.

14 Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvatı. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin

arazitam batueghan kogham. God gumazamiziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami.

¹⁵ Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumazamizibar araziba derazir puvati

¹⁶ Ezi ki arazir mamın garima a uaghan overiamın apengan iti. E fo, jasba kotiamın aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumazamizibar osımtiziba tuisıgham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gıntızir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gıntisi.

¹⁷ Ezi ki ua kamaghın nıghnisi, God gumazamiziba kotiam darıghamin dughiamın, a gumazamizir an damazimın deraziba ko gumazamizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisıgham.

¹⁸ Egha ki uaghan kamaghın nıghnisi, God gumazamizibar araziba tuisıghti, me kamaghın fogh suam, e gumazamiziba, en araziba uaghan asızibar arazibar mın iti.

¹⁹ Ki ghaze, E gumazamiziba uaghan asızibar mın ovengam. Asıziba ovei, ezi e gumazamiziba uaghan ovei. Gumazamiziba ko asıziba uagharam ikirimirir angamıra itim anıdir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kamın iti. Kamaghın, gumazamizibar ikirimirim asızibar ikirimirim gafirazir puvati. Aningın ikirimirimın mıngarim uaghara aningın modozi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi.

20 Gumazamiziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimın zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimın inivafizimım ingari. Kamaghın, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham.

21 Ezi, gumazir maba kamaghın miġia ghaze, gumazim aremezi an duam Godın Nguibamın ghua-vanadima, asizimın duam nguazimın ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamın ganigh a ġifogham?

22 Ki bizir kam ġinighnigha ghua kamaghın fo, arazir mam arazir iġharazibagh afira. Arazir kam a kamakın. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a izezir aghuir God e bagha miŧevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh ġivaghti en ġin otivamin biziba en akagham?

4

1 Overiamın apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh niġhnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanın gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghın, gavman uaghan men akurvazir puvati.

2 Ezi ki kamaghın niġhnisi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimın itir gumazamizibar mın osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumazamizibar dabirabim gafira.

³ Ezi gumazamizir tighar nguazimın otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamın apengan amibar ganizir pu. Kamaghın me bar dera, egha gumazamizir nguazimın itibagh afira.

⁴ Egha ki uaghan arazir mamın gari, gumazamiziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamın mıngarim kamakın, me uan namakabar garima, me bizir avırıba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan menmın otivasa ingangarir avırıbagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mıngariba mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi. A mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

⁵ Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amıragha pura nguıbamın itim, a gumazir onganım. Egh an gavgavım gıvaghti an aremegham.

⁶ Ezi ki kamaghın nıghnisi, kamaghın dera, e bizir muzıariba iki, navir amırızım sara ikiam. Gumazir maba bizir avırıba bagha nıghnıgha pamtem ingara osımtızır avırıba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

⁷ Ezi ki ua garima, arazir ıgharazır mam overiamın apengan iti, a uaghan an mıngarım modozı e dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi.

⁸ A kamakın, gumazır mam a uabıra iti, egha borıba ko aveghbuaba puvatıgha ingaravıra ikia avughıazıba an puvatı. Egha a bizır bar avırıba ikia kamaghın nıghnisi, bizır kaba tıghar nan ifongıam ağıvaghım. Ki mangı zurara ingarvıra

ikiam. A kamagh uabi uabi miḡeir puvati, “Ki tizim bagha pura ingangarir miṭiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveḡhti tinara bizir kaba iniam? Puvatiḡham.” Gumazir kamaghin amimin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatiḡha okam niḡhnisi.

⁹ Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eḡhti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, aningin ingangarim deragham.

¹⁰ Eḡhti tav iriḡhti, tav an agharimin suiragh uam a feḡham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a iriḡhti tina an akuragh a feḡham? Bar puvatiḡham.

¹¹ Gumazir pumuning arugharugh, eḡh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eḡhti tav uabira dakuva, an arugharugham.

¹² Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighi da zuamira diḡhoreghan kogham.

¹³⁻¹⁴ Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, eḡha a fofozir gumazibar niḡhnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha ongani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a niḡhnizir aghuimin ikia, atrivir ghurir kam gafira.

15 Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamın gin zui.

16 Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekıar kabagh nighnızir puvati. Egha ki datırighın fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi. Mati gumazim amınımın suighasa ivegha ghuava an suıghan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimin God damuan marki

1 Ni deraghvıra uan arazibagh nıghnıghıva, Godın Dipenımın aven mangı. Puram aven mangın marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar mın puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofozıba puvatıghava dagh ami. Kamaghın amir gumazamizıba, me deragha fozir pu, bizir manam Godın damazımın dera.

2 Ni faragh navir averiamın aven deravıra nıghnıgh, gin dikavıgh uan akatorımın mikim. Egh ni God ko mıgeir dughiamın mıgırıgıar avırıbar amuan marki. God a gavgavır ekıam ikıa uan Nguıbamın itı, ezi e gumazır kınıba nguazır kamın itı. Kamaghın, ni an damazımın mıgırıgıar avırıbar a damuan marki.

* **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningın itir akar isin zuimning deragha aning abıghızır puvati. **5:2:** Aghuzır Akaba 10:19; Matyu 6:7

³ E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim puvira bizibav gei.

⁴ Egh ni akar dikirizi tamın God damighiva, zuamiram an gın mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimın gın mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganim. God kamaghın amir gumazamizibagh ifongezir puvati. Kamaghın ni akar dikirizim gami, egh ni an gın mangi a damigh.

⁵ Egha ni akar dikirizimın God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki.

⁶ Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gın mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gın Godın ofa gamir gumazim mikıman marki suam, “Ki deragha nighnzir puvatigha, akar dikirizir kam gami.” Ni tizim bagh God damighti an aningagharim nın ikiam? Ni kamaghın damuti, a nın aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir bizibagh asighasigham.

⁷ Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghın, ni zurara Godın atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagıar aviriba itimın otivsi

nighnighan marki

⁸ Ni gavmanin ganti, a gumazir onganaraz-ibagh amiba osimtiziba me darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamın mıngarım kamakın. Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir ekiar maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men garir kaba, me uaghan gumazir ekiar maba ikia men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me gami.

⁹ Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anıdi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi.*

¹⁰ Gumazim dagiar aviriba iniasa puvıram nighnizima, dagiar muziarir a isiba, an ifongiam agıvaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir gumazimın mın otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an ifongiam agıvaghan kogham. Kamaghın, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar mıngariba mongezi, e dagh fozir puvatıgha okam nighnisi.

¹¹ Egh gumazimın ivezim mavanangti, an ikizir gumazir avirim izıva an dipenim gizıvagh an daghebar amam. Kamaghın, gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham.

* **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9ın itir akamın mıngarım abıghızir puvatı.

¹² Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati.

¹³ Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti.

¹⁴ Egha gin an dagiar ingangarim akuiagherizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu.

¹⁵ E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibi-abara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibi-abara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham.

¹⁶ Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamın ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar uamategh mangam. Egha e nguazir kamın tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura.

¹⁷ Nguazir kamın tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevemın mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi.

18 Guizbangıra, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra.

19 Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deragham. Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba.

20 Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kam in ikiam.

6

Ikirimirir kam, osimtiziba an iti

1 Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mam in garima, gumamaziziba aneterava ingangarir dafam gami.

2 God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitam in otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

³ Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamın azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gın aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamın navimın aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamın itim gafira.

⁴ Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemın anefazir dughiamın, me a gınamadagha gifa.

⁵ Egha borir kam, an aruer angazangarimın ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighın avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghın, borir kamın dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamın dabirabim gafira.

⁶ Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000ın azeniba o 2,000ın azenibar nguazir kamın ikiti, an dabirabim, borir kamın dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng nguibar vamıran mangam.

⁷ E dagheba iniasa, kamaghın, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati.

⁸ Manmaghın amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimın gumamazibar damazimın a damighti, bizir kam manmaghın an akuraghti, a ikivira ikiamin ivezir aghuir manam iniam?

⁹ Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha

okam nighnisi, mati gumazim aminim in suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamagh in dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.

¹⁰ Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirigh in otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamagh in e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim gafira.

¹¹ E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kintima, da manmagh in en akurvaghm? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei.

¹² E dughiar bar otevim in nguazir kam in iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram arav ghu. Ezi tina kamagh in fo, e arazir aghuir manamin gintigham? Ezi tina kamagh in fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiam in apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

¹ Gumamazibiba kamagh in nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiraghm.

² Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamın ikıtıma, ni a bagh mangı. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangıra, e bar moghıra ovengam. Kamaghın, e nguazir kamın iki bar deravıra ovevemın arazim gıñıghnıgham.

³ E bizitam bagh navim ikuvıgh osemegh ikıtı, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangıra, navir osımtızıba, e gamima en guaba ikufı, arazir kam e gamı e arazir aghuim gıfıfıfıgha egha akonge.

⁴ Egha gumazir nıghnızir aghuıba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumazamızir nıghnızir aghuıba puvatızıba, me inıvafızir agoroger arazir avırıbagh amir gumazamızıba ko ikiasa.

⁵ Gumazamızir nıghnızir aghuıba itıba, nın atar, ni akırnıgham, ni me baregh men gın mangıtı arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganım zıar ekıam isa ni ganıdır arazim, gafırıgham.

⁶ Egh gumazamızir nıghnızir aghuıba puvatızıba akıtı, men akazıbar mıngarıba puvatıgham. Matı benır ataghatarım avımın ikia isia tıngazı, egha a mınem gamıma a ısır puvatı. Arazir kam uaghan pura bızım, an mıngarıba puvatı.

⁷ Gumazir nıghnızir aghuım ikiava gumazir ıgharazıbar bızıba ko dagıaba, pura dagh ekua da isi, a matı gumazir onganım. Eghtı gumazım apezeperır dagıaba inıtı, an arazir kamın, a uabı uan nıghnızir aghuım gasıghası.

⁸ Eghtı gumazıtım ıngangarım foregh a damuasava amı, kar arazir aghuım. Egha an

an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarim damuasava amim, gafira. Ezi gumazir navim amiragha uabin asugha nimira itim, a dera. An arazim, gumazir uabira uabi femin arazim, bar a gafira.

⁹ Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki. Aningagharim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazim.

¹⁰ Ni kamaghin mikiman marki, “Manmaghin amizima, dughiar fomira ikezim, datirighin tir dughiar gafira?” Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghin azangsigham.

¹¹ Gumazimiziba bar overiamin apengan iki nighnizir aghuim ikiva, men akurvagh ikivira iki-amin ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar dera, mati afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan boribagh aningi.

¹² Nighnizir aghuim ko dagiam, aning uaghara dughiar kurabar en akurvasi. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagiam gafira, egha deraviram en akurvazima, e deravira iki mamaghira ikiam.

¹³ God amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God bizitam damighti a ikizirighti, tinara uam aneminegham?

¹⁴ Nin ikirimirimin biziba bar deraviram otivti, ni bar akuegh iki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin fogh suam, God dughiar aghuiba ko dughiar kuraba e bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam gin otivam.

15 Ki nguazir kamın ikia arazir avıravıribar gara ghaze, nan ikirimirim, an mingariba mongezi ki dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi. Egha ki gumazir mabar garima, me arazir aghuıbar gıntıgha, egha ariaghire. Ezi ki gumazir mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarımın nguazir kamın iti.

16 Kamaghın e uan damazımın uari fı, arazir aghuım ko nıghnızir aghuımın gıntıghsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh asighasıgham.

17 Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganıbar gıntıghsi bar pamten ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamın avıragham.

18 Nı uabi tuavir aghuımın gın mangı, egh arazir aghuımın suiragh, egh arazir kuramın suıghan markı. Gumazim Godın atıatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deravıram otogham.

19 Eghtı gumazir dapanir ekiar 10pla, nguıbar ekiar mamın akuragh a damuti, a tugh gavgavıgham. Ezi nıghnızir aghuım, a gumazıtamın akuraghtı, a bar gavgavıgh nguıbar ekiar kamın gavgavım gafıragham.

20 Godın damazımın derazir gumazıtam, zurara arazir aghuıtam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.

21 Nı gumazamızar akaba bar, da baraghan markı. Egh nı kuarım atıgh deragh me baraghtı, nın ingangarır gumazim ti akar kuram nı danıngam.

22 Guızbangıra, nı kamaghın fogh, nı uabi dughiar avıribar akar kurabar gumazir ıgharazıbav mıgei.

23 Ki bar fofozir gumazimın otivasa, kamaghın ki bizir kabar mıngariba bativasa bar deravıra da tuisıgha dagh nıghnıki. Ezi nan nıghnızim otefe.

24 Bizir otivir kabanangın mıngaribagh foghamin ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vın mar iti. Kamaghın, tinara bizir kabar mıngaribagh fogham? Bar puvati.

25 Ki nıghnızir aghuiba ko fofozir aghuibar mıngaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mıngaribagh foghasa ingangarir dafam gami.

26 Ki ingara ghua kamaghın fo, amizir maba osımtızir bar ekiaba e ganıdi, ezi da ovevemın osımtızim gafıra. Amizir kabanang mati, gumazıba en suıghamin iveba. Ezi men dafarıba mati sen e ikırarıgham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arımangıgham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumazimın suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati.

27 Ezi fofozir gumazim kamaghın mıgei, Bar guızbangıra, ki bizir kabar mıngariba bativasa bar nımıra nımıra ingara ghua datırıghın bizir mabar arazim gıfo.

28 Ki ghua amizıba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenın gumazibar tongın, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamın garir puvati.

29 Egha ki nıghnızir ekiar mam bato, a kamakın, God gumamazıbar ingarıgha ghaze, me an damazimın dera. Ezi me uarı nıghnızir avırıba

ko tuavir guar avıribar gın zui.

8

¹ Fofozir gumamazibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghın tina men fofozim gafiragham? Guizbangıra, gumazımın navim ikuvighti an guam misigham, eghti nıghnızir aghuim ko fofozir aghuim a damutı an guam angazangarigh, bar akongegham.

Nı atrivimın akamın gın mangı

² Kı kamaghın mıgei, nı atrivimın akamın gın mangı. Nı God ko dıkırızir akam gınıghnıgh, egh atrivimın akaba batoghan marki.

³ Egh nı atrivim ko iki zuamıram anetaghıraghan marki. Egh nın akaba ko atrivimın akaba uariv soghti, nı akaba gavgavan marki. Nı kamaghın fogh, atrivim nı bareghan kogham, a uan ifongiamın gın mangam.

⁴ E bar fo, atrivim mıkımtıma, gumamazıba bar an akamın gın mangı. Eghti gumazıtım kamaghın an azangıghan kogham, “Nı tızım bagha kamaghın ami?”

⁵ Gumazır atrivimın akaba bar dar gıntızım, a deravıra ikıam. Eghti nıghnızir aghuim itır gumazım, a bizıbar amuamın tuavım ko dughıam gifogham.

⁶ E fo, e gumamazıba en osımtızıba bar ekevezi e da aterı. Ezi da akıramın tuavır aghuım ko da akıramın dughıar aghuım itı.

⁷ E fozır pu, bizır manam gın otıvam. Ezi bizır kabar gun e mıkımamın gumazıba puvatı.

8 Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemın dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimın dughiamın, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramın gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiraghan iburagham.

E bar akongezir arazimın gintigham

9 Ki bizir kabar garava, gumazamizir overiamın apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamın ki garima, gumazir ekiar maba gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami.

10 Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimın anefa. Gumazamiziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamın ghue. Egha me izir dughiar kamın, me gumazir kurar kamın ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*

11 Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghın bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti.

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

¹² Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamın ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghın miġia ghaze, “Gumazim Godın atiatigh an apengan iki, deravira ikiam.

¹³ Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godın atiatia an apengan itir puvati, kamaghın a bar dughiar otevimin nguazir kamın ikiam.”

¹⁴ A guizbangira, me onganigha kamaghın miġei, ezi ki arazir mamın garima, a me miġeir moghın otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godın damazimın deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godın damazimın derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam niġhnisi.

¹⁵ Ezi ki kamaghın niġhnisi, e bar akueghamin arazimın ġin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e ġintighamba puvati. Kamaghın e overiamın apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamın apengan itimın, e bar akongezir arazim damu ikiam.

¹⁶ Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko niġhnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati.

¹⁷ Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimın otivizir bizir

kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumamaziziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9

Bizir kamra bar e bativam

¹ Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumamaziziba ko, gumamazizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumamazizibagh ifongezir arazim ko gumamazizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumamaziziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam.

² Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumamazizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa ati-atingiziba, a bar me batogham.

³ Egh e overiamin apengan itir gumamaziziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumamaziziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughia

bar ovevemın arazim bagha niĝniĝha navim os-
emegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha ĝin
me uaghan ariaghiri.

⁴⁻⁵ Afiar angamıra itim, laionın aremezim
gafira. Ezi kamaghıra, gumazamizir angamıra
itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo,
bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir
ovengeziba, me bizitam ĝifozir puvati, egh me
bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me
ĝinamadagha ĝifa.

⁶ Gumazamiziba ariaghirezir dughiamın, men
ifongiam ko adariba ko gumazir iĝharazimın biz-
ibagh ifongezir arazim, da bar ĝifa. Ezi gumaza-
mizir kaba, me ua overiamın apengan iki bizitam
damuan kogham.

⁷ Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni
wainın dipam ami navir amirizim inigh. God
arazir kamın amamangati.

⁸ Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh
kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki.

⁹ En ikirimirim mati pura bizimın mın itima an
mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar
okam niĝnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir
kam, ni overiamın apengan a misevezir dugh-
abar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir
aghuimın mın ni bagha anemisevegha ni ganingi.
Kamaghın ni overiamın apengan iki, uan in-
gangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim
amuir aghuimın mın a ko iki bar akongegham.

¹⁰ Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gav-
gavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar
ni mangamim, ni ingangarir tam ko niĝnizitam

damuan kogham. Danganir kamın, ni nighnızir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

¹¹ Ki uamategha overiamın apengan bizir mamın gari. Gumazir bar puvıra atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnızir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagıaba ko bizir avırıba isir puvati. Ezi ingangarir guar avırıbagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam.

¹² E fozir pu, e dughiar manam osımtızim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamıram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemın aven ghuzı an an suiragha iti.

Gumamazibar arazir aghuim ko arazir kuram

¹³ Ki overiamın apengan ikia ua bizir mamın garima an oto. Ezi ki kamaghın nighnısi, kar ti, gumazir nighnızir aghuim itimın nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakın.

¹⁴ Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumamazir avırıba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabınasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri.

¹⁵ Ezi nguibar kamın, biziba puvatızir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnızir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnızir aghuimın, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi,

me deraviram oto. Egha gın gumaziba ua biziba puvatızir gumazir kam, me a gınamada.

¹⁶ Ezi ki kamaghın mikimasa, nıghnızir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumamaziba kamaghın nıghnisi, gumazir biziba puvatızim, an nıghnızir aghuim pura bizir kınımın mın iti. Kamaghın me an akaba barazir puvati.

¹⁷ Gumazir nıghnızir aghuiba itim uan akabar asughasugh nımıra mikimti, e da baraghti, deragham.

Kamaghın amir gumazımın akaba, da nıghnızir aghuiba puvatızir gumazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.

¹⁸ Nıghnızir aghuim, a mıdorozımın bizibagh afira.

Eghti gumazitam arazir kurar tam damighti,
an arazir aghuir avirim gasıghasıgham.

10

¹ E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sıvafarımın aven magiri arıghireghti, borer kam bar puvıra mughagham. Kamaghıra arazir onganir muziarim, gumazımın nıghnızir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

² Gumazir uan navımın aven nıghnızir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navımın aven nıghnızir aghuim itir puvatızim, an onganıgha arazir kurabagh ami.

³ Egh gumazir kam pura tuavimın daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnızir aghuiba puvati.

⁴ Eghti nın gumazir dapanim nın atarti, ni uan ingangarim ataghıraghan marki. A fogh suam, ni osımtızim iti. Egh ni nımıra ikiti, a nın arazir kuram gınamadagham.

⁵ Ki overiamın apengan ikia ua garima, gumazir maba osımtızir bar dafar mam gami. Ezi osımtızir kurar kam, a gumazir dapanibar osımtızimra.

⁶ Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnızir aghuiba puvatızibagh anıdi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatıziba isa dagıar avırıba itir gumazamıızibagh anıdi.

⁷ Ezi ki garima, ingangarir gumazir kınıba, hozi-abagh ısın apiagha zuıma, gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kınıbar mın suebar zui.

⁸ Gumazir tam mozir ekiam gıkuıgh a ti uabi an magırıgham. Eghti gumazitam me dagıabar ingarızir dıvazir gavgavım abıghti, kuruzım ti a gıvıgham.

⁹ Eghti gumazitam mıghsıamın dagıar dafaba abıghırarıghti, dagıaba ti a mıssuegham. Eghti gumazitam temem abıghti, temem ti a mıssueghti a mıızazım inıam.

¹⁰ Eghti gumazımın sobıam ghumıghan koghti, an anemıneghan kogh, a temem okısı ingangarir dafam damıgham. Eghti gumazım nighnızir aghuım ikıva, a ingangarir aghuım damuti, an ingangarımın dagher aghuım otogham.

11 Eghti gumazim kuruzim damighti a nımıra ikiamın arazim gıfogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a gıvıghti, an fofozim manmaghın an akuragham? Bar puvati.

12 Gumazir nıghnızir aghuim itimın akaba, da ziar ekiam anarıram anıdı. Ezi gumazir nıghnızir aghuim puvatızimın akaba, da a dıkabıri.

13 Egh gumazir kam dıkavıgh mıkimıva, a pazi bizir onganıbav mıkimam. Eghti an mıgırıgıaba gıvamin dughıamın, an mıgırıgıaba bar ikuvıgham, mati gumazir bar onganımın mıgırıgıaba.

14 Ezi gumazir nıghnızir aghuıba puvatızıba, me mıgıa mamaghıra iti. E fozir puvati, bizir manam gın otıvam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh gıvaghti, a gın nguazımın otıvam.

15 Gumazir nıghnızir aghuıba bar puvatızim uan dıpenımın mangasa tuavıba burıava avege. Kamaghın amir gumazim, a pura ingangarır mıtıabagh amua, an gavgavım pura gefı.

16 O gumazamızir ian kantrın atrıvım aghırımra itım, lavzıka! Ian gumazir faragha zuıba tı mızarazıbara dıkava pura ısabara amuvıra ikiam. Eghti osımtızir ekiabara ian kantrın kam batıvam.

17 Eghti ian kantrın atrıvım, a gumazir zıam itır tamın borım, eghti ian gumazir faragha zuıba, me dagheba ko wainın dıpaba apır dughıamın da amı gavgavım uarı danıngam, egh dıpar onganır avırıba apır arazıbar amuan kogham, eghti kantrın kam, a bar deravıra ikiam.

18 Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.

19 Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar naira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim.

20 Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me danigham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

1 Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam.

2 Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamın otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.

3 E fo, dipam overiamin pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam.

4 Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi azenitamın ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham.

5 God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamin

navimîn aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzîma an angamîra iti. Kamaghîra God amir biziba, e dagh foghan kogham.

⁶ Nî daghetaba mîzarazimîn da oparîva, taba guaratîzimîn da opar, nî kamaghîn fozir puvatî, dagher nî mîzarazimîn opariziba o nî guaratîzimîn opariziba deravîram otivigham, o da uaghara deravîram otivam.

⁷ Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemîn angazangarimîn gara, bar akonge.

⁸ Nî nguazir kamîn itir azenibar, nî bar akuegh iki. Egh e azenir avîribar iki, bizir kaba bakînighnîghan kogham, e bar azenir avîribar, mîtarmemîn iki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamîn ikiam. Ezi bizir gîn otivamiba, dar mîngariba mongezi e dagh fozir puvatîgha okam nîghnîsi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

⁹ Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamîn, ia bar akongegh iki. Ia uan nîghnîziba ko ifongiamîn gîntîgh. Kamaghîn ia uari bagh gan, God uan kotiamîn dughiam, a ian araziba tuisigham.

¹⁰ Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvatî. Kamaghîn amizi, bizir osîmtîziba ia ganîdiba, ia puv dagh nîghnîghan marki. Egh ia, bizir mîzazir ian mîkarzibagh anîdibar gîntîghan marki. Kî datîrîghîn fo, ia igiamîn itir ikîrîmîrim uaghan, mati an mîngariba mongezi e dagh fozir puvatîgha okam nîghnîsi.

12

¹ God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh. Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghin mikimam, “Ki uan ikirimirim gakongezir puvati.”

² Eghti dughiar kamın ian damaziba ikuvightima, ia kamaghin nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza danganir vamıran iti.

³ Eghti dughiar kamın, ian dafariba gavgav-iba puvatigh inıgham. Eghti ian sueba gavgav-iba puvatigh ikizirıgham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba ikuvighti, ia deravıra bizibar ganam kogham.

⁴ Egh ian kuarir toribar bar pirighti, ia dipenimin azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamin tingagharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremıra ia gaghunam.

⁵ Eghti ia danganir pin itibar atiatingıva, tu-avibar aruan buraghburegham. Ian dapanarıziba ghurghurighti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam.

⁶ Ia tıghar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangıra, ia kamaghin ovengam,

mati lamın silvan sen dutuaghırızı, an golin itarım irıgha ikuvızı, an avir angazangarım munge. Egha mati, me mozir dıpamın minem dafagha dıpam tua a gekuava anadır benim dutuaghırızı, nguazir mınner dıpam tuım, irıgha bar mısaraghire.*

⁷ E fo, God fomıra nguazir mınemeniam isa gumazımın ingarı. Eghtı gın ia aremeghtı ian mıkarzıba ua nguazir mınemeniam gavagham. Eghtı ian duar God ia ganıngızıba, uamategh God bagh mangam.

⁸ Fofozir gumazım kamaghın mıgeı,
Bizıba bar, dar mıngarıba bar mongezı
e dagh fozır puvatıgha bar okam nıghnısı.

Akınafarımın akar abuananam

⁹ Fofozir gumazır kam bar nıghnızır aghuım itı, kamaghın a gumazamızıbar sure gamı. An akar aghuıba ko aghuzır akar avırıba bar deravıra dagh nıghnıgha da tuisısı. Egh an akar manam gınıghnıghtı, a guızbangıra mıkımtı, an akınafarımın an osıram.

¹⁰ Egha an akar aghuıba burıa akar gumazamızıbar kuarıbar ısıngızıba bagha ingangarır dafam gamı. Egha bar deravıra guızın akar kaba osırı.

¹¹ Fofozir gumazımın akaba mati aghorım, me anemınezi a ghumı. Aghorır kam, mati sıpsıpbar garır gumazım an sııragha sıpsıpbagh eghuva tuavım dar akakası. Egha fofozır gumazım akar aghuıba akumakua akınafarımın aven da osırı, eghtı akar kaba bar dughar ruarımın ikıam, mati

* **12:6:** Hıbrun akamın ves 2-6 da akar ısın zuıbara mıgeı, ezi akar kabar mıngarıba da deragha otozır puvatı.

dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi.

¹² Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumazamiziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghin amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghin ni bizir kam bagh deravira gan.

¹³ Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghin migei, e gumazamiziba en ikirimirimin faragha zuir bizim, a kamakin. E Godin atiating an apengan iki, an akabar gintigham.

¹⁴ Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea